

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

26 noiembrie 2015 *

„Trimitere preliminară — Directiva 2001/23/CE — Articolul 1 alineatul (1) — Transferuri de întreprinderi — Menținerea drepturilor lucrătorilor — Obligația de preluare a lucrătorilor de către cesionar — Întreprindere publică însărcinată cu prestarea unui serviciu public — Furnizarea serviciului de către o altă întreprindere în temeiul unui contract de gestiune de servicii publice — Decizia de a nu prelunge acest contract după scadență — Menținerea identității entității economice — Activitate care se bazează în principal pe echipamente — Nepreluarea personalului”

În cauza C-509/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Autónoma del País Vasco (Curtea Superioară de Justiție a comunității autonome Țara Bascilor, Spania), prin decizia din 9 septembrie 2014, primită de Curte la 13 noiembrie 2014, în procedura

Administrador de Infraestructuras Ferroviarias (ADIF)

împotriva

Luis Aira Pascual,

Algeposa Terminales Ferroviarios SL,

Fondo de Garantía Salarial,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul F. Biltgen (raportor), președintele Camerei a zecea, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a șasea, și domnii A. Borg Barthet și S. Rodin, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul spaniol, de M. J. García-Valdecasas Dorrego, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de J. Rius și de M. Kellerbauer, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: spaniola.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23/CE a Consiliului din 12 martie 2001 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități (JO L 82, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 20).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Administrador de Infraestructuras Ferroviarias (ADIF), pe de o parte, și domnul Aira Pascual, Fondo de Garantía Salarial (Fondul de garantare salarială) și Algeposa Terminales Ferroviarios SL (denumită în continuare „Algeposa”), pe de altă parte, în legătură cu concedierea colectivă din motive economice efectuată în privința domnului Aira Pascual.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Directiva 2001/23 constituie codificarea Directivei 77/187/CEE a Consiliului din 14 februarie 1977 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități (JO L 61, p. 26), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/50/CE a Consiliului din 29 iunie 1998 (JO L 201, p. 88).
- 4 Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23 prevede:
„(a) Prezenta directivă se aplică în cazul oricărui transfer al unei întreprinderi, [al unei] unități sau al unei părți de întreprindere sau de unitate către un alt angajator, ca rezultat al unei cesiuni convenționale sau al unei fuziuni.
(b) Sub rezerva literei (a) și a următoarelor dispoziții ale prezentului articol, se consideră transfer în sensul prezentei directive cel al unei unități care își menține identitatea, înțeleasă ca ansamblu organizat de mijloace, care are obiectivul de a desfășura o activitate economică, indiferent dacă acea activitate este centrală sau auxiliară.
(c) Prezenta directivă se aplică în cazul întreprinderilor publice și private care exercită o activitate economică, indiferent dacă au sau nu scop lucrativ. O reorganizare administrativă a autorităților administrației publice sau transferul unor funcții administrative între autoritățile administrației publice nu reprezintă un transfer în sensul prezentei directive.”
- 5 Articolul 2 din directiva menționată prevede la alineatul (1):
„În sensul prezentei directive:
(a) «cedent» reprezintă orice persoană fizică sau juridică care, printr-un transfer în sensul articolului 1 alineatul (1), își pierde calitatea de angajator în ceea ce privește întreprinderea, unitatea sau partea de întreprindere sau de unitate;

(b) «cesionarul» reprezintă orice persoană fizică sau juridică care, printr-un transfer în sensul articolului 1 alineatul (1), dobândește calitatea de angajator în ceea ce privește întreprinderea, unitatea sau partea de întreprindere sau unitate;

[...]"

6 Articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din aceeași directivă are următorul cuprins:

„Drepturile și obligațiile cedentului care decurg dintr-un contract de muncă sau un raport de muncă existent la data transferului, în cazul unui astfel de transfer, sunt transferate cesionarului.”

7 Potrivit articolului 4 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2001/23:

„Transferul unei întreprinderi, [al unei] unități sau a unei părți din întreprindere sau unitate nu constituie în sine un motiv de concediere pentru cesionar sau cedent. Această dispoziție nu împiedică concedierile care pot interveni din motive economice, tehnice sau organizatorice și care implică schimbări în ceea ce privește ocuparea forței de muncă.”

Dreptul spaniol

8 Normele aplicabile salariaților în cazul transferului unor entități economice sunt definite prin Decretul regal legislativ 1/1995 de aprobare a textului reformat al Legii privind statutul lucrătorilor (Real Decreto Legislativo 1/1995 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores) din 24 martie 1995 (BOE nr. 75 din 29 martie 1995, p. 9654), în versiunea care rezultă din Legea 12/2001 din 9 iulie 2001 (BOE nr. 164 din 10 iulie 2001, p. 24890, denumit în continuare „Statutul lucrătorilor”).

9 Articolul 44 alineatele 1 și 2 din Statutul lucrătorilor prevede:

„1. Transferul unei întreprinderi, al unui centru de muncă sau al unei unități de producție autonome nu duce, ca atare, la încetarea raportului de muncă; noul angajator se subrogă în drepturile și obligațiile angajatorului precedent în ceea ce privește contractul de muncă și în materie de asigurări sociale, inclusiv în angajamentele referitoare la pensii, în condițiile prevăzute de reglementarea specifică aplicabilă și, în general, în toate obligațiile în materie de protecție socială complementară pe care cedentul le-ar fi subscris.

2. În sensul prezentului articol, se consideră transfer al unei întreprinderi transferul unei unități economice care își menține identitatea, înțelesă ca ansamblu organizat de mijloace, cu obiectivul de a desfășura o activitate economică, indiferent dacă acea activitate este centrală sau auxiliară.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

10 ADIF este o întreprindere publică însărcinată cu prestarea serviciului de manipulare a unităților de transport intermodal în terminalul Bilbao (Spania). Acest serviciu este prestat în favoarea Renfe Operadora.

11 În temeiul unui contract de gestiune de servicii publice, care produce efecte de la 1 martie 2008, ADIF a externalizat gestiunea serviciului menționat încredințându-l Algeposa. Algeposa furniza această prestație în instalațiile deținute de ADIF și prin intermediul unor macarale care aparțineau acesteia din urmă.

- 12 Respectivul contract a fost încheiat pe o durată de 48 de luni. La expirarea termenului, acesta a fost prelungit până la 30 iunie 2013.
- 13 În luna mai a anului 2013, ADIF i-a detașat pe unii dintre salariații săi la Algeposa pentru ca aceștia să urmeze, prin imersiune, o formare în cadrul personalului societății menționate.
- 14 În luna iunie a anului 2013, ADIF a informat Algeposa că nu dorea să prelungească contractul după data de 30 iunie 2013, pentru motivul că, începând cu acea dată, urma să furnizeze ea însăși serviciul în discuție în litigiul principal cu propriul personal. ADIF a comunicat de asemenea Algeposa că refuza să fie subrogată în drepturile și obligațiile acesteia din urmă în privința personalului său.
- 15 În consecință, Algeposa a efectuat concedierea colectivă pe motive economice a mai multor lucrători, printre care domnul Aira Pascual, care era afectat anterior executării contractului de gestiune de servicii publice încheiat cu ADIF.
- 16 La 30 iulie 2013, domnul Aira Pascual a formulat o acțiune împotriva ADIF, a Fondului de garantare salarială și a Algeposa la Juzgado de lo Social nr. 10 de Bilbao (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 10 din Bilbao), pentru motivul că, la expirarea contractului încheiat cu Algeposa, ADIF avea obligația de a se substitui acesteia în raportul său de muncă cu personalul. Potrivit domnului Aira Pascual, preluarea în gestiune directă de către ADIF a furnizării serviciului în discuție în litigiul principal constituia un transfer de întreprinderi în sensul articolului 44 din Statutul lucrătorilor. În consecință, domnul Aira Pascual a solicitat anularea concedierii sau, cu titlu subsidiar, declararea ilegală a acesteia și obligarea ADIF să îl reintegreze în cadrul personalului său.
- 17 Instanța menționată a admis acțiunea domnului Aira Pascual, declarând nelegală concedierea și dispunând obligarea ADIF la plata unei indemnizații de 28 793,29 euro. Domnul Aira Pascual, la rândul său, a trebuit să restituie Algeposa indemnizația în cuantum de 9 557,87 euro pe care aceasta i-o plătise în temeiul rezilierii contractului său de muncă.
- 18 Aceeași instanță a considerat că, prin faptul că a refuzat să se substituie Algeposa în raportul de muncă dintre aceasta din urmă și domnul Aira Pascual, ADIF și-a încălcat obligația ce rezultă din interpretarea conformă a articolului 44 din Statutul lucrătorilor cu Directiva 2001/23. Astfel, ar fi existat un transfer de întreprinderi întrucât serviciul în discuție în litigiul principal era furnizat în continuare prin intermediul acelorași elemente materiale esențiale pentru furnizarea sa, pentru același client și în aceleași instalații.
- 19 ADIF a atacat cu apel această decizie a Juzgado de lo Social nr. 10 din Bilbao (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 10 din Bilbao) la Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Autónoma del País Vasco (Curtea Superioară de Justiție a comunității autonome Țara Bascilor).
- 20 Această din urmă instanță apreciază că Curtea nu a tranșat încă aspectul dacă noțiunea de transfer al unei întreprinderi în sensul Directivei 2001/23 cuprinde cazurile de preluare a gestiunii directe a unui serviciu public de către întreprinderea însărcinată să presteze acest serviciu în cazul în care, pe de o parte, întreprinderea menționată decide să recurgă pentru această gestiune la propriul personal, fără a-l prelua pe cel al cocontractantului căruia îi încredințase anterior respectiva gestiune, și, pe de altă parte, mijloacele materiale utilizate, esențiale pentru realizarea serviciului menționat, au aparținut întotdeauna întreprinderii respective care îi impunea acestui cocontractant să le utilizeze.

- 21 În aceste condiții, Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Autónoma del País Vasco (Curtea Superioară de Justiție a comunității autonome Țara Bascilor) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 1 [alineatul (1)] litera (b) din Directiva 2001/23 coroborat cu articolul 4 alineatul (1) din aceasta se opune unei interpretări a legislației spaniole [adoptate în transpunerea acestei directive] care nu obligă o întreprindere din sectorul public însărcinată cu prestarea unui serviciu inerent propriei activități și care necesită mijloace materiale specifice esențiale prestării acestui serviciu să preia personalul antreprenorului cocontractant căruia îi încredințase acest serviciu, impunându-i să utilizeze mijloacele materiale aflate în proprietatea sa în cazul în care decide să nu prelungească contractul și să își asume ea însăși prestarea serviciului cu personal propriu și fără a-l prelua pe cel utilizat de cocontractant, astfel încât serviciul să fie prestat în continuare în același mod, dar de alți lucrători în serviciul altui angajator?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 22 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia să ofere instanței naționale un răspuns util care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea Krüger, C-334/95, EU:C:1997:378, punctele 22 și 23, precum și Hotărârea Byankov, C-249/11, EU:C:2012:608, punctul 57).
- 23 În speță, prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23 trebuie interpretat în sensul că intră în domeniul de aplicare al acestei directive situația în care o întreprindere publică, însărcinată cu o activitate economică de manipulare a unor unități de transport intermodal, încredințează, printr-un contract de gestiune de servicii publice, exploatarea acestei activități altei întreprinderi, prin punerea la dispoziția acesteia din urmă a infrastructurilor și a echipamentelor necesare aflate în proprietatea sa, iar apoi decide să rezilieze acest contract fără a prelua personalul acestei din urmă întreprinderi, pentru motivul că, din acel moment, desfășoară ea însăși activitatea menționată cu propriul personal.
- 24 În scopul de a răspunde la întrebarea astfel reformulată, trebuie să se arate, în primul rând, că, în temeiul articolului 1 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2001/23, aceasta se aplică întreprinderilor publice care exercită o activitate economică, indiferent dacă respectivele întreprinderi au sau nu au scop lucrativ.
- 25 Curtea a statuat astfel că împrejurarea că cesionarul este o persoană juridică de drept public nu este de natură să excludă existența unui transfer care intră în sfera de aplicare a Directivei 2001/23 (a se vedea în acest sens Hotărârea CLECE, C-463/09, EU:C:2011:24, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 26 Prin urmare, faptul că persoana juridică în discuție în cauza principală este o întreprindere publică însărcinată cu prestarea unui serviciu public nu o exclude pe aceasta din domeniul de aplicare al Directivei 2001/23.
- 27 În al doilea rând, trebuie să se arate că, potrivit articolului 1 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2001/23, aceasta se aplică în cazul oricărui transfer al unei întreprinderi, al unei unități sau al unei părți de întreprindere sau de unitate către un alt angajator, ca rezultat al unei cesiuni convenționale sau al unei fuziuni.
- 28 În această privință, dintr-o jurisprudență constantă a Curții reiese că domeniul de aplicare al aceleiași directive se extinde la toate situațiile în care, în cadrul unor raporturi contractuale, se schimbă persoana fizică sau juridică responsabilă pentru exploatarea întreprinderii, care, ca urmare a acestui

fapt, contractează obligațiile angajatorului în privința angajaților întreprinderii, fără a fi necesar să se stabilească dacă proprietatea elementelor corporale este transferată (a se vedea Hotărârea Abler și alții, C-340/01, EU:C:2003:629, punctul 41, precum și Hotărârea CLECE, C-463/09, EU:C:2011:24, punctul 30).

- 29 De asemenea, Curtea a considerat că Directiva 2001/23 este aplicabilă situației în care o întreprindere, care încredințează altei întreprinderi executarea efectivă a unor lucrări, decide să rezilieze contractul încheiat cu aceasta și să efectueze ea însăși aceste lucrări (a se vedea în acest sens Hotărârea CLECE, C-463/09, EU:C:2011:24, punctul 31).
- 30 Rezultă că nu se poate exclude faptul că Directiva 2001/23 se aplică unei situații în care o întreprindere publică, însărcinată cu o activitate economică de manipulare a unor unități de transport intermodal, încredințează altei întreprinderi, printr-un contract de gestiune de servicii publice, exploatarea acestei activități, iar ulterior decide să rezilieze acest contract și să exploateze ea însăși activitatea menționată cu propriul personal.
- 31 În al treilea rând, trebuie să se arate că, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2001/23, pentru ca aceasta să fie aplicabilă, transferul trebuie să privească o unitate care își menține identitatea, înțeleasă ca ansamblu organizat de mijloace, cu obiectivul de a desfășura o activitate economică, indiferent dacă această activitate este centrală sau auxiliară.
- 32 Pentru a stabili dacă această condiție este într-adevăr îndeplinită, trebuie să se ia în considerare totalitatea împrejurărilor de fapt ce caracterizează operațiunea în cauză, printre care figurează în special tipul de întreprindere sau de unitate în cauză, dacă sunt sau nu sunt transferate elemente corporale precum clădirile și bunurile mobile, care este valoarea elementelor necorporale la momentul transferului, dacă majoritatea personalului a fost sau nu a fost preluat de noul angajator, dacă a fost sau nu a fost transferată clientela, precum și gradul de similitudine dintre activitățile exercitate înainte și după transfer și durata unei eventuale suspendări a acestor activități. Aceste elemente nu constituie însă decât aspecte parțiale ale evaluării globale care se impune și de aceea nu pot fi apreciate izolat (a se vedea Hotărârea Abler și alții, C-340/01, EU:C:2003:629, punctele 33 și 34, precum și Hotărârea CLECE, C-463/09, EU:C:2011:24, punctul 34 și jurisprudența citată).
- 33 În special, Curtea a considerat că instanța națională, la aprecierea circumstanțelor de fapt care caracterizează operațiunea în discuție, trebuie să țină seama în special de tipul de întreprindere sau de unitate în cauză.
- 34 Rezultă că importanța corespunzătoare care trebuie acordată diferitor criterii pentru existența unui transfer în sensul Directivei 2001/23 variază în mod necesar în funcție de activitatea desfășurată, chiar de metodele de producție sau de exploatare utilizate în cadrul întreprinderii, al unității sau al părții de unitate în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Abler și alții, C-340/01, EU:C:2003:629, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 35 Desigur, Curtea a statuat în această privință că, într-un sector în care activitatea se bazează mai ales pe forța de muncă, identitatea unei entități economice nu poate fi menținută dacă majoritatea personalului acestei entități nu a fost preluat de cesionarul prezumat (a se vedea în acest sens Hotărârea CLECE, C-463/09, EU:C:2011:24, punctul 41).
- 36 Cu toate acestea, într-o situație cum este cea în discuție în litigiul principal, trebuie să se arate mai întâi că activitatea economică în cauză, și anume serviciul de manipulare a unor unități de transport intermodal, nu poate fi considerată o activitate care se bazează mai ales pe forța de muncă, întrucât impune echipamente semnificative.

- 37 Astfel, după cum reiese din decizia de trimitere, în cadrul contractului de gestiune de servicii publice încheiat cu Algeposa, ADIF a pus la dispoziția acesteia macarale și localuri, care rezultă a fi elemente indispensabile desfășurării activității în discuție în litigiul principal. Această activitate se bazează, așadar, mai ales pe echipamente.
- 38 În ceea ce privește, apoi, împrejurarea că elementele corporale indispensabile desfășurării activității în discuție în litigiul principal au aparținut întotdeauna ADIF, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței citate la punctul 28 din prezenta hotărâre, aspectul dacă proprietatea elementelor corporale este transferată nu este pertinent în vederea aplicării Directivei 2001/23.
- 39 În această privință, Curtea a statuat că împrejurarea că elementele corporale preluate de noul antreprenor nu aparțineau predecesorului său, ci erau pur și simplu puse la dispoziție de cesionar nu poate conduce la excluderea existenței unui transfer de întreprinderi în sensul directivei menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea Abler și alții, C-340/01, EU:C:2003:629, punctul 42).
- 40 În consecință, după cum a subliniat Comisia Europeană în observațiile scrise, o interpretare a articolului 1 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2001/23 care ar exclude din domeniul de aplicare al acestei directive situația în care elementele corporale indispensabile desfășurării activității în cauză nu au încetat niciodată să aparțină cesionarului, ar priva directiva menționată de o parte a efectului său util.
- 41 În ceea ce privește, în sfârșit, nepreluarea de către ADIF a personalului Algeposa, trebuie amintit că Curtea a statuat deja că nepreluarea de către noul antreprenor a unei părți esențiale, în privința numărului și a competenței, a efectivelor pe care predecesorul său le afecta desfășurării aceleiași activități nu este suficient pentru a exclude existența unui transfer al unei entități care își menține identitatea în sensul Directivei 2001/23 într-un sector cum este cel în discuție în litigiul principal, în care activitatea se bazează mai ales pe echipamente. O interpretare diferită ar contraveni obiectului principal al directivei menționate, care constă în a menține, chiar împotriva voinței cesionarului, contractele de muncă ale salariaților cedentului (a se vedea în acest sens Hotărârea Abler și alții, C-340/01, EU:C:2003:629, punctul 37).
- 42 În consecință, nepreluarea lucrătorilor Algeposa de către ADIF nu este de natură să excludă faptul ca entitatea economică în discuție în litigiul principal să își fi menținut identitatea și să înlăture, așadar, existența unui transfer de întreprindere în sensul aceleiași directive.
- 43 În definitiv, va reveni instanței de trimitere sarcina de a stabili, în lumina considerațiilor de mai sus și ținând seama de toate împrejurările de fapt ce caracterizează operațiunea în cauză, existența sau inexistența unui transfer de întreprindere în cauza principală.
- 44 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la întrebare că articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23 trebuie interpretat în sensul că intră în domeniul de aplicare al acestei directive situația în care o întreprindere publică, însărcinată cu o activitate economică de manipulare a unor unități de transport intermodal, încredințează, printr-un contract de gestiune de servicii publice, exploatarea acestei activități altei întreprinderi, prin punerea la dispoziția acesteia din urmă a infrastructurilor și a echipamentelor necesare aflate în proprietatea sa, iar apoi decide să rezilieze acest contract fără a prelua personalul acestei din urmă întreprinderi, pentru motivul că, din acel moment, desfășoară ea însăși activitatea menționată cu propriul personal.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 45 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23/CE a Consiliului din 12 martie 2001 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități trebuie interpretat în sensul că intră în domeniul de aplicare al acestei directive situația în care o întreprindere publică, însărcinată cu o activitate economică de mentenanță a unor unități de transport intermodal, încredințează, printr-un contract de gestiune de servicii publice, exploatarea acestei activități altei întreprinderi, prin punerea la dispoziția acesteia din urmă a infrastructurilor și a echipamentelor necesare aflate în proprietatea sa, iar apoi decide să rezilieze acest contract fără a prelua personalul acestei din urmă întreprinderi, pentru motivul că, din acel moment, desfășoară ea însăși activitatea menționată cu propriul personal.

Semnături